

Abonamentul:

Pentru monarhie:
Pe an 12 cor., $\frac{1}{2}$ an
6 cor., $\frac{1}{4}$ an 3 cor.

Pentru străinătate:
Pe 1 an 18 frc., $\frac{1}{2}$
an 9 frc., $\frac{1}{4}$ an
4 frc. 50 cm.

Foia apare în fiecare
Sâmbătă

Unirea

Insertiuni:

Un șir garmond:
odată 14 fil., a doua
oară 12 fil., a treia
oară 10 fil.

Tot ce privește foaia
să se adreseze la: Re-
dacțiunea și admini-
strațiunea „Unirei”
în
Blaj.

Foaiе bisericească-politică.**Anul XX.****Blaj, 16 Aprilie 1910.****Numărul 16.****Zori de primăvară.**

Să dăm mulțămita lui Dumnezeu, că neamul nostru e în zorile unei noi primăveri și că primăvara aceasta nu mai este ca celealalte. Doar bine vedem, că zorile acestei primăveri ne găsesc pe fiecare la postul, ce-l avem în societatea românească, că legăturile sfinte ale limbii, credinții și sângei ne adună tot mai strâns laolaltă, silindu-ne să ne cunoaștem mai bine pe noi și interesele noastre. Pretutindinea să lucră cu entuziasm la templul ființei noastre de popor, spiritul de jertfă cucerește inimile tuturor și avântul spre idealul culturii naționale și-a luat un zbor, cum noi înainte cu câțiva ani visă nu putezam. Mai vine un român basarabean și răpit de frumuseța luptei noastre ne trimite un dar princiar, storcând nu numai admirațiunea noastră, dar silind astfel și pe cei mai scheptici ai noștri, să iasă din mantia indiferentismului și să se alătore la mișcarea aceasta binecuvântată. De abia am început colecta pentru fondul cultural și venit-au oameni de toate categoriile, venit-au oameni cu funcții înalte, și oameni de rând, oameni cu averi și venite frumoase și studenți săraci, venit-au și și-au dat banul lor cruțat cu îndărătnicie, oferindu-l pentru înaintarea și luminarea neamului lor. Fondul nostru cultural a ajuns în scurt timp la o sumă, cum și cei mai optimiști nu puteau să viseze. Printre contribuenți sunt nume, de cari lumea n'a auzit niciodată. Numai acum vedem cu câtă căldură este îmbrățișată mișcarea aceasta pentru cultura națională, pentru înaintarea poporului de toată suflarea românească. Și se dăm mulțumită lui Dumnezeu, că lucrarea aceasta pentru întărirea instituțiilor noastre, pentru înaintarea și progresul nostru de loc nu este restrânsă la Blaj. În toate centrele mai importante românești

să observă o lucrare febrilă. Par'că vrem să emulăm unul cu altul. Din Arad, din Sibiu, din Lugoj, tot vești de cele mai îmbucurătoare, cari ne electrizează. Pretutindinea ne strângem rândurile, ne dăm seamă de neajunsurile, ce avem. Se crează fonduri nouă, să ridică școli, biserici, se asigură subsistența preoților bătrâni, a vaduvelor de preot și a orfanilor. Preocupațiunea principală o formează totuș școala pretutindenea. Se înființează officii noi, să iau în administrație proprie bunuri — se desprinde din toate acestea o sistematică nisuița de a ne hotărî soartea noi de noi. Și ca în toate să ne dovedim de aceea ce suntem, populus unius linguae et sanguinis, conferența națională dela Sibiu ne-a adunat într'o puternică tabără, angajându-ne pentru o luptă unitară și pentru aceleaș interese comune. Sunt acestea tot semne de o nouă primăvară în istoria neamului nostru, care va trebui să aducă la timpul său fructele cele ce le așteptăm cu toții.

Ca avântul acesta al nostru spre ideal să fie însă desăvârșit, se mai recere ceva. Am lăsat afară din calculii noștri — poporul.

Mijloacele cu cari noi am îngrijit până acum de soartea și viitorul poporului de rând sunt încă tare primitive. Putem zice, că toată grija noastră de popor s'a mărginit la biserică și școală. Iar cu ce este lucru mai de căpetenie, că ce este de fapt și cum ar trebui să fie economul dela sate nu ne-am prea bătut capul. Unde sunt sașii pe terenul acesta față cu noi? Cum să gândesc foile lor, inteligența lor de avântul economic, ce se observă pe întreg teritorul locuit de sași? Unde sunt școlile noastre agronomice, singurele, ce sunt menite de a da o directivă în privința aceasta, ce sunt chismate de a duce făclia științii lucrării de pământ în toate unghiurile locuite de români? Ară-

tat-am cu o altă ocașiune necesitatea imperativă a înființării unei școli agronomice și spus-am, că roadele aceleia, vor să fie aceleaș, ce sunt ale școlii comerciale din Brașov pe teren finanțiar economic. E timpul suprem, ca privirile noastre să le îndreptăm și către sate. Acolo sunt milioanele, acolo este mulțimea. Soartea acestei mulțimi va trebui să formeze punctul de căpetenie în luptele viitorului. E ceasul din urmă, ca noi nu numai să cerem dela acel popor, dară să-i și dăm. Să-i dăm mijloacele unul trai mai ușor, unui câștig mai mare, ca el apoi din plusul ce rezultă să jertfească cu atât mai mult pentru elenodiile neamului său pentru școală și biserică.

Dară când vom putea vorbi în formă hotărîtă și de avântul acesta? Când vom putea să ne asemănăm cu sașii și pe teren economic? Când va fi timpul acela, ca noi să nu mai lăsăm poporul dela sate în voia întâmplării, ci să-i putem da o directivă și în lucrarea pământului, singurul isvor, care susține familia lui și din care se susțin școlile și bisericile noastre.

În ceasul al unsprezecelea nu mai e permis să stăm nepăsători față de soartea poporului. Până când se vor ridica alți apostoli ieșiți din anume școli și pe terenul acesta, tot tu frate Preoate, ești chemat la apostolie. Tot tu ești responsabil și aci pentru turma, care o păstorești. Tot tu trebuie să ieși în ușa împărătească și să spui oamenilor, că pe cer străluce soarele primăverii, că pământul s'a desghetat și vântul suflă trezind la viață natura amurțită. Că pământul chiamă plugarul afară la câmp, ca sămănând și lucrând acum să-și ia roadele ostenelelor sale la timpul său. Tot timpul este acum de a se folosi. Celce lasă o zi să treacă lenevind sau nefăcând nimic, o va plăti aceasta amar — la iarnă. Și

le atrage atențiunea, că pământul l-a dat Dumnezeu tot, ca să fie cultivat, să nu se vadă răpă neplantată cu arbori. Leși în ușa împărătească și le vorbește de grădina frumoasă a Edenului, care a fost plină de tot felul de pomi roditori și de arbori frunzoși, în cari se adăposteau pasările cerului, că așa trebuie să fie toate grădinile pline de pomi roditori și de arbori umbroși. Vorbește despre grădina de legume, care trebuie să fie fala femeii. Spune-le ce urâtă e grădina fără arbori, fără pomi, fără legumă. Și ce foloase aduc acestea și celui mai sărac om, fără nici o osteneală. Nu lăsa frate Preoate, ca satul tău să fie cel din urmă dintre toate, ci mergi la om acasă și vezi, ce rezultate au avut cuvintele tale. Tu trebuie să fi și aci apostol, până ce vor deveni fapte, vorbele ce se fac acum în jurul unei școli agronomice. Căci suntem în zorile unei noi primăveri și toți trebuie să fim la postul nost.

Papa și Roosevelt. Vizita lui T. Roosevelt expresidentul Statelor Unite din America a dat naștere unui incident, care a fost mult comentat în zilele trecute de presa din întreaga lume. În călătoria sa Roosevelt încă din Africa a cerut o audiență la Sfinția Sa Papa, prin ambasadorul american din Roma. Sf. Părinte l-ar fi primit bucuros, dar i-a pus înainte condiția, ca să nu cerceteze

biserica methodistă din Roma. Prin aceasta Sf. Scaun Apostolic a vrut să evite repetiția incidentului de acum trei ani cu Fairbanks. fostul vice-prezident al Statelor Unite, căruia i-s'a refuzat o audiență la Papa pentru că, înainte de aceea a vorbit în biserica methodistilor din Roma, fiind aceasta o sectă anticatolică, care totdeauna a avut o ținută dușmănoasă și agresivă față de biserica catolică și în special față de sf. Scaun Apostolic. După ce Roosevelt a declarat prin secretariul său O'Langhin, că nu vrea să ia nici un angajament în privința aceasta, audiența cerută nu i-s'a acordat. Faptul acesta a fost viu comentat de toată presa, iar ziarele anticatolice să silească să-l exploateze în defavorul sf. Scaun Apostolic, prezentându-l această ca o greșală politică a secretarului de stat Merry del Val. Acesta însă a purces corect atunci când a pus condiția de mai sus, și pe dreptul a răspuns secretarului lui Roosevelt atunci când acela a zis, că nu poate promite, că Roosevelt nu va cerceta biserica methodistă ci din contră crede, că Roosevelt e omul despre care crede, că o va face asta: Mă mir cum poate cere cineva să fie primit de un personaj înalt, când acela voințe să facă un fapt, prin care știe bine, că va vătăma adânc pe respectivul personaj. Ținuta Sf. Scaun a fost pe deplin îndreptățită, fiindcă methodiștii sunt o sectă, care totdeauna a avut o ținută agresivă față de Sf. Scaun, și în mod provocător și-au ridicat biserica chiar în Roma. Lui Roosevelt nu i-s'a cerut ca să nu aibă nici un contact cu alte societăți religioase, ci să nu fraternizeze chiar în Roma cu o sectă, care totdeauna a atacat Sf. Scaun Apostolic. Astfel s'a făcut imposibilă vizita lui Roosevelt la Papa.

Theatrôn politicôn.

(Continuare).

Cetind întâmplările Breitanii, vom găsi o pildă foarte frumoasă a Împăratului ei. — Euric al cincelea, suindu-se în scaunul părintesc, a chemat pe toți prietenii săi, cu cari crescuse încă din copilărie și petrecuse o viață plină de dragoste, le-a daruit câte un dar însemnat și le-a zis: „Să știți că dacă de astăzi înainte nu va veți schimba purtarea și socotelile față de mine, în curtea mea să nu mai căleți. — Ori-care din voi va fi atât de nenorocit ca să nu mă asculte, ci va veni să mă roage în puterea prietășugului ca să-i fac vre-un lucru împotriva legilor, să știe că-i voi tăia capul.“

Temistocle chemând odată la adunare pe poporul Atenian, a zis, că are să le spuie un lucru foarte mare și prea trebuincios statului; dar nu-l poate spune decât aceluia, ce-l va alege poporul din parte-i. — Poporul atenian a ales pe Aristide.

Acesta auzind dela Temistocle sfătuirea sa și pogorându-se să o spuie poporului, a strigat cu glas mare: „Să știți o Atenieni, că nu este lucru mai folositor republicei noastre, dar nici mai nelegiuit și mai nedrept decât statul lui Temistocle.“ Atenienii auzindu-l l-au rugat să tacă și n-au voit să asculte un sfat folositor, de oarece eră în acelaș timp și nedrept.

Cuvintele sfintei Scripturi s'au împlinit: „Vor învia la judecată neamurile spre rușinea, defăimarea și hula creștinilor celor civilizați.“

Noi vedem, că neamurile păgâne au dat spre moarte pe însuș frații lor cei după trup, vrând să păzească dreptatea.

Timoleon Corinteanul, după ce prin sfaturile și învățăturile sale n'a putut să înduplece pe fratele său, ca să se părăsească

FOIȚĂ.

Impresiuni de călătorie.

Roma, 29 Martie 1910.

II.

Iubite amice!

După o recreațiune binevenită în urma oboselii drumului, în dimineața zilei de 25 Martie, Vinerea mare a catolicilor, am pornit să vizităm, ce ni-s'a părut mai la îndemână dela cvartirul unde am tras. Mai de aproape, ni-am abătut la biserica călugărilor resurecționiști, unde aveam și un cunoscut. Apoi, ne-am urcat pe muntele Pincio, unde se află Villa Medici, cu Academia di Francia, într-o poziție de tot minunată și de unde se deschide o priveliște frumoasă asupra Romei-noue. De aci am scoborit în Giardino del Pincio, unde pe lângă aspectul frumos asupra Piaței del Popolo și a Vilei Borghese am simțit o deosebită plăcere în statuetele bărbaților celebri ai Romei vechi, medievali și noue, așezate în ordine cronologică pe cărările grădinii bogate în plantațiuni, flori și arbori exotici, dintre cari merită o deosebită amintire, pinul italian, deosebitele soiuri de pinea, cupresi, palmi, lauri, smochini, portocali și de Quercus sempervirens. Aci am admirat colosalele statue de figuri dacice, imitate de pe modelele Columnei trajane,

copii de sfinxi și delfini, după modelele originale aduse din Egipt și Levante.

În mijlocul piaței se află colosalul Obelisc așezat pe un fundament și pedestal puternic. Numai dacă cerci mai deaproape, asemănând granitul și sculpturile hieroglifice ale obeliscului, cu piatra și inscripțiile solului, cari sunt mai tinere decât obeliscul cel puțin cu 4 mii ani, poate omul să vadă, ce mare deosebire e între perfecțiunea artei celei vechi și a celei moderne, sau, cu alte cuvinte, cât de superiori și de mari au fost cei vechi, față de cei moderni. De aci am intrat în biserica Santa Maria del Popolo. Apoi plecând pe Corso Umberto I, am vizitat bisericile mai însemnate, ce ni-au căzut în cale, cu piața Colonna și cea di Monte Citorio. Columna ridicată aci este o amintire a triumfului împăratului Marc Aureliu asupra marcomanilor, quazilor și sarmaților; din marmură de Carrara, făcută după asemănarea Columnei lui Traian, în diametru de 3.70 metri, pe din lăuntru cu trepte, ce duc până în vârful ei și pe dinafară cu basreliefuri așezate în linia spirală, reprezentând războaiele sale avute cu amintitele semintii germane.

De aci am cercetat Pantheon-ul, ridicat de M. Agrippa, ginerele și generalul împăratului Octavian August, la an. 27 înainte de Hristos. E o clădire rotundă din cărămidă subțire, fără ferestri și luminată numai prin o apertură în vârful cupolei, de unde se re-

varsă o lumină, ce dă întreg interiorului o înfățișare tainică și captivatoare. La intrare are un portic așezat pe două rânduri de colonne înalte de granit, pe cari zace arhitrava cu inscripția ziditorului și frontispiciu attic. Aceasta e clădirea cea mai bine conservată a antichității romane. Căci, deși ea a fost despoiată după vremuri de marmora cea albă, în carea i-au fost îmbrăcați întregi părții pe din afară cum și de aurul, cu carele a fost obdus interiorul și coperișul său, tot a rămas zidirea neștirbită de dintele timpului și servește și astăzi de biserică. În Panteon zac osemintele lui Rafael și ale regilor Italiei Victor Emanuel II. și ale fiului său Umberto I.

După amiazi am vizitat biserica San Lorenzo fuori le Mura. Aceasta e zidită în stil basilic și e una dintre cele 7 biserici mai însemnate ale Romei, la cari să fac pelerinaje. A ridicat-o Constantin cel Mare, pe locul unde a fost înmormântat S. Laurențiu martirul. După altarul bisericii, în cripta acesteia se află înmormântat pontificele Piu IX. Decorurile pereților criptei sunt tot în mosaic de aur și petri scumpe, donațiuni și dedicațiuni de ale principilor și fruntașilor din toată lumea catolică. La vederea acestora, rămâne omul surprins de atâta devoțiune și alipire față de capul bisericii noastre! Te cuprinde un sentiment nespus de plăcut, când vezi, cum toate popoarele culte ale lumii își manifestează dragostea fească și venera-

de tirănie, l-a omorât. Nu pentru vreo pizmă, ci pentru dragostea ce avea către patrie și apărarea dreptăților.

Oricare stăpânitor trebuie să nu se grăbească la darea vreunei hotărâri, dacă voește să nu se căiască. Orice hotărăște repede, trebuie să se și căiască.

Cezar, zicea adese: Stăpânitorul este dator să vadă și să cunoască mai întâi toate împrejurările pricinii ce voește a hotărî, ca să nu zică pe urmă, că aceasta nu o socoteam și aceea nu o credeam, fiindcă nu este rușine mai mare, decât să se auză din gura stăpânitorului astfel de cuvinte. Mulți cărmuitori fiind stăpâniți de mânie hotărâse și fac repede multe fapte netrebnice, pentru care mai pe urmă se căiesc.

Alexandru cel Mare fiind stăpânit de mânie, a omorât pe Clit, cel mai credincios căpitan al oștirilor părintești și ale sale.

Dionisie al Siracuzii, fiind aprins de mânie, a tăiat cu sabia sa pe copilașul acela, ce totdeauna îl avea în brațele sale; dar amândoi aceștia, atât de mult s'au căit pe urmă. În cât puțin a rămas de nu s'au omorât singuri pe sineș.

Împăratul Vespasian purta pe coroană în loc de semn, un delin legat de o ancoră cu aceste cuvinte scrise: „Grăbește mai încet.“ El prin acest semn dă sa se înțeleagă povățuirea lui Salustius ce zice: „Mai înainte de a începe lucrul, sfătuește-te bine, apoi te apucă de dânsul cu sirguintă.“

Filozofii cei vechi zugrăveau, sub icoana dreptății, căruța ei trasă de două femei, din care una ținea în mână o sabie frântă; iar cealaltă se rezemă într-o sulită boantă. — Cu sabia frântă, care nici lesne taie, nici de grabă, însemnă zăbava hotărârii; iar cu sulita fără vârf, cu care abia se mișcă în umblietul ei, însemnă întârzierea, până a cerceta și a se sfătui, apoi a hotărî pe om, la pedeapsă.

sau la moarte. Nu trebuie dar, să credem toate câte le auzim, dacă sunt mai adevărate acelea ce le vedem. Este un proverb: Mai mult să credem ceea ce vedem, decât ceea ce auzim.

Cu toate, că și vederea de multeori înșală nu numai pe cei scurți la vedere, dar și pe cei sănătoși și ageri la vedere; însă tot este mai sigură decât auzirea.

Odată se disputau Zefxe și Parasius amândoi zugrăvi vestiți, care din ei ar fi mai desăvârșit la meșteșugul său. Zefxe a zugrăvit un strugure așa de firesc, încât scoțându-l afară, îl impresură pasările cerului socotindu-l de adevărat. — Parasius a zugrăvit o icoană acoperită cu un zăbranic (vâl) foarte subțire și meșteșugit, ca se părea a fi firesc.

Zefxe, îngâmându-se de amăgirea pasărilor, a venit cu mândrie să privească la icoana ce făcuse Parasius și l'a rugat să ia acoperământul de pe dânsa. Atunci Parasius a zimit de râs și Zefxe cunoscându-se amăgit s'a rușinat și a mărturisit pe biruitor zicându-i: Eu ieri am înșelat pasările; iar tu astăzi m-ai înșelat pe mine.

Iată dar, pentru ce nu trebuie să credem toate câte le auzim, ci abia să credem câte vedem; fiindcă și vederea de multe ori ne înșală, precum văzurăm mai sus.

(Va urmă).

CORESPONDINTE.

Misiuni populare în Igrîș.

9 April 1910.

Cu zile înainte s'a fost svonit la noi de venirea misionarilor, spre a predica și a întoarce spre pocăință, plivind buruenile și sămănând sămânța adevărului în sufletele

credincioșilor. Îi așteptau bolnavi sufletește și trupește, îi așteptau toți acei ingenușiași de dușmani văzuți și nevăzuți, persecutați de soarte și de amici ca și de inimicii cari din suferințele lor și-au făcut un titlu de mândrie, acei cari aveau lipsă de balsam vindecător.

În 7 Aprilie după amiazi descălecară în spațioasa curte a școalei. preoții tractului Torontalului cu neobositul lor protopop în frunte, spre bucuria poporului, cari dela mic până la mare erau postați în rânduri frumoase, îmbrăcați în haine de sârbătoare.

Bucurate turmă părăsită râvnită de lupi flămânzi, iată păstorii tăi! De acum paști în pace iarbă verde, ferită de primejdiile asupririlor neîmblânzite.

Misiunile să aranjează din prilejul conferinței protopopești și se începură cu predica dlui protopop George Muntean, care timp de o oară și jumătate instrui ca un adevărat părinte poporul sătos de apă vie a învățăturilor sf. Biserici.

Abia a zecea parte a oamenilor încăpură în mica noastră capelă, lumea ascultă afară în jurul capelei vocea răsunătoare și ritmică a dlui protopop ce strebatea până departe. Se întunecă bineșor, ba se făcu noapte târziu și rugăciunile și cântările de clerici resunau încă și străbateau departe, invitând pe credincioși spre casa Domnului.

Vineri în 8 Aprilie des de dimineață să începă utrenia și urmă predica dlui Vasile Deciu venerabilului paroh al Săn-Miclăușului, la oarele 9 Ceasurile și predică, vecernie și predică. Dl protopop intră de nou în foc și cu rară oratorie vorbi despre mărturisire.

Cu exemple abundante, cu un aparat științific de samă ne desvâli puterea și taina mărturisirii. La 2 oare după amiazi se ținu molitva căreia îi urmă mărturisirea oameni-

ținea, față de părintele bisericii, ce îmbrățosează deopotrivă pe toți fiii săi; îi învață, îi crește și ocrotește, ferindu-i de rătăcirii și povățuindu-i pe cărările cele drepte ale luminii, credinții și progresului.

De aci am intrat în cimitirul numit Campo-Verano, plin de monuminte sepulcrali, cari de cari mai frumoase, cu inscripții frumoase, ce îți mișcă inima până la extrem.

Apoi am trecut în sud-ostul Romei, la biserica San Giovanni în Laterano, carea e catedrala Romei și reședința episcopicească a Papei. Ea e biserica cea mai veche creștină, așa zicând mama și capul tuturor bisericilor din Roma și din întreaga lumea creștină. S'a zidit de Constantin cel Mare, după Edictul din Milano, prin carele religiunea creștină s'a decretat ca religiune de stat în imperiul roman, la an. 313 după Hr. Ea a fost mult timp rezidența Papilor și aci s'au ținut conciliile lateranense din evul mediu. E zidită în stilul vechiu de basilică, și ca atare, una dintre cele mai rari. Are fațadă pompoasă cu un vestibul spațios în colonade, la stânga dela intrare cu statua lui Constantin cel Mare. Interiorul său de toată frumuseța, cine ar putea să-l descrie aci cu deamănuntul? Pontificii Romei, începând dela Sf. Silvestru I. până la decurând repausatul Leo XIII, toți s'au silit pe întrecute a o înfrumuseța și trapodobi din greu această venerandă casă a Domnului. Fericitul în Domnul Leo XIII, înmormântat provizor în basilica Sf. Petru

din Vatican, a dispus să fie așezat definitiv în basilica din Lateran, unde îi este și gata locul de repaus.

Lângă biserica Laterană este în față așa numita „Scala santa“ (scara sfântă). O parte a treptelor de aci, au fost aduse la an. 325 d. Hr. de sfânta Elena, mama lui Constantin cel Mare, dela rezidența lui Pilat din Ierusalim. Pe treptele acestea a fost silit să urce și scoboare Mântuitorul în calea patimilor sale, la locuitorul roman Pilat. Și, în amintirea patimilor sale, creștinii urcă treptele acestea numai în genunchi, recitând la fiecare treaptă câte o rugăciune.

Din jos la scară sunt două grupe frumoase de marmora; în stânga „Ecce Homo“ și în dreapta „Sărutul lui Iuda“.

Sâmbătă în 26 Martie înainte de amiaza am petrecut-o întreagă la Basilica sf. Petru în Vatican.

De multeori, când vedeam mai înainte tipuri și ilustrate, ce înfățișau această biserică măreață și piața cu colonadele din jurul său, mi-se păreau lucruri de necrezut, sau cel puțin, credeam, că tipurile sunt mai frumoase, decum ar fi existând lucrurile în realitate. Dar m-am înșelat. Vaticanul, cu Basilica sf. Petru și piața dinaintea sa, sunt cu mult mai mărețe și mai grandioase, de cum să văd în chip. Acesta place ochilor; realitatea însă când o vezi înălțându-se înaintea ta, te încântășează, îți stoarce admirațiunea și te silește — fără ca să vrei, —

să te prosterni până la pământ. „C'est un apotheose du catholicisme!“ exclamă un francez din o grupă de pelerini din apropiere, ce contemplau cu uimire acestea monumentale clădiri omenești.

Nu mă voi încerca să descriu cele văzute. Nici cadrul îngust al foitei acesteia, nici peana mea nu sunt în stare să reproducă, ceea ce au conceput în decursul veacurilor atâtea genii, ce au șezut pe scaunul Sf. Petru și au executat atâtea artiști, cum doar numai singur Italia poate să ne arete. Mă mulțumesc numai cu impresiunile, ce au făcut asupra mea.

Duhul rău al veacului și multele curente rătăcite de azi, propovăduesc fel de fel de hule la adresa bisericii și a slujitorilor ei; și o parte bună din aceste hule sunt îndreptate în prima linie în contra Romei creștine și a Capului său. Mulți semidocti și rătăciți în ale credinții și ale culturii, pornesc ca oile după câte o lozincă — vezi Doamne — modernă, fără să știe și să-și poată da seama: Cine și ce sunt? De unde vin și unde merg?...

Cei de neamul nostru, oțopsit de veacuri să vină cât mai des la Roma și aici vor vedea și se vor convinge cine sunt. Aici vor înțelege, că în Roma toate neamurile lumii creștine vin ca acasă, la sinul părintesc, își au adăpostul lor și sunt cunoscuți de toți: cum tatăl își cunoaște fiii, și aceștia își cunosc părintele lor! Numai singur noi

lor, a preoților și a pruncilor de școală. Sara Paraclisul Maicii Dlui și predică ținută de dl paroh al Bebei Romul Pojar, o meditație lină ca un izvor de mântuire, laude și imnuri închinare preacuratei fecioare Maria. Sâmbătă în 9 Aprilie la 6 oare dimineața Utrenie și predică apoi continuarea mărturisirilor, la 9 oare Liturgie și predica dlui Victor Decin parohul Cenadului-sârbesc despre sf. taină a Cuminecturii, de care cu foc și cutremur să ne apropiem, că foc este, care nu arde.

Urmă sf. maslu și ochii mei văzură minunile de pe timpul dlui nostru Isus Hristos. Strada eră plină de cară cu bolnavi ca înaintea doctorilor. Schiopi și orbi, smintiți și ologi și afți neputincioși umplură biserica. Mă cutremurai în fața neputințelor omenesti. Dumnezeu! fieți milă de ei! Trimite-le ușurare și leacuri vindecătoare.

Predicile despre sf. maslu începură de nou. Și începură rugăciunile și cântările și se pogori îndurarea cerească. Ochii bolnavilor se luminau sub puterea credinței mântuitoare și durerile se potoliră. Doftorul cerească al bolnavilor trimisă din cer ierburi vindecătoare și sucuri aromatice pentru boalele trupești.

După aceia urmă părăstas pentru cei morți și Doxologia cea mare.

Postul și rugăciunea deschisă stavilele cerului și după atâtea luni de secetă urmă o ploaie binecuvântată, tot atâtea aur și argint și diamante pentru sămănăturile răbdătoare.

Mulțimea credincioșilor de toate confesiunile, cari trei zile dearându-l nu s'a deslipit de sf. biserică și de neobosiții ei servitori, cari din zi până în noapte au servit la sf. altar s'a depărtat mângăierile sufletești zicând:

Dumnezeu să țină slujba popilor uniți!

Iar eu am căzut cu ochii umezi înaintea icoanei Maicii Domnului, mulțămindu-i, că mi-a făcut și mie parte din aceste zile frumoase a primăverii, încoronate cu ghirlandele de rugăciuni.

Es.

Românii, cei atât de aproape de Roma, fie din punct de vedere geografic, fie după sânge, după nume și credință, suntem și ne simțim în Mama noastră Roma, ca „străini în țară străină“! Vedem, cum zi de zi aleargă și undulează prin cetatea eternă creștini pelerini, începând dela Rusia depărtată, din toate țările Europei, până în Spania; din America de Nord și Sud, până și din celelalte continente, ca să afle lumina și mângăiere sufletească în capitala creștinismului. Căci Roma deși a încetat să fie capitală a lumii politice, pecum a fost în vremile antice ale Cesarilor, sau precum a fost în culmea puterii sale medievale, — ea este totuși și va fi și de aici înainte Capitală lumească a Creștinismului. Ca atare ea reprezintă o putere, ce nu se poate asemăna cu forța brută trecătoare a puterii de stat, ci e o putere mai superioară, ce dominează inimile și sufletul popoarelor și astfel cu un venitor, ce va stăpâni în veci mințile și inimile credincioșilor, din toate timpurile, ce alcătuiesc statele prezente și virtuose ale rotogolului pământesc.

(Va urma).

APELUL

Meseriașilor români din Cetatea Bistrița

cătră

întreg neamul românesc.

Cu modestia cuvenită meseriașii români din Cetatea Bistrița, cari deși în număr frumos totuși în proporție cu străinii suntem puțini — venim a înainta acest apel.

Noi meseriașii români, cari suntem copleșiți de concurența neîntrecută, a colegilor noștrii străini, cari avem a ne lupta prima dată cu începutul, apoi cu neajunsurile zilnice, ne luăm libertate a apela la stim. frați de un sânge, preoți, învățători, advocați, medici, funcționari, proprietari și economi, că în aceste zile de grea încercare pentru toți meseriașii români, să binevoiască a dovedi, că frate la frate trage și că prin unire la putere.

Dovedit este, un neam al cărui edificiu național e slab — nici când nu poate trainic să fie!

Apelăm deci cu toată insistența la inimile românești ca să ne deie sprijinul material, îmbiindu-ne pentru executare lucrurile trebuincioase, pe care promitem sus și tare, că le vom executa cu conștiința deplină și pe lângă prețurile cele mai convenabile posibile.

Stimat public românesc!

Până se poate nu-ți îmbiă lucrul la străin, ei ajutați fratele, căci prin aceea contribuim la ridicarea meseriașilor români, la înaintarea și înflorirea întreg neamului românesc.

Rugăm a ni-se da încrederea la care cu insistență apelăm, căci trăim așa zile grele, cari numai noi meseriașii români le cunoaștem și simțim.

Am regretă din adâncul inimii noastre de fii buni și credincioși ai neamului din care facem parte, când acest modest apel nu ar avea rezultatul așteptat, și nu ar avea echo în sânurile fruntașilor neamului românesc.

Dați dovadă frați de un sânge, că ne cunoaștem datorința față de clasa de mijloc, cea mult dorită și așteptată de părinții noștrii, și nu lăsați ca străinii să se îmbogățească de pe pielea poporului român și în secolul al XX-lea ca și în trecut

Să dovedim că:

„Cei străin nu se lipește
De sufletul meu,
Lucrați toți în românește
Și cu Dumnezeu.“

Asigurând neamul din care facem parte, că vom servi lucruri ce numai mândrie ne va face.

Din încredințarea tuturor meseriașilor români din loc.

Suntem cu deosebită stimă.

Bistrița 30/III 1910.

Alexandru Roșu fotograf, Clement Anisiu păpucar, George Mateiu tipograf, Pavel Besuan arhitect, Ioan Morariu păpucar, Pavel Pop văpsitor de odăi, Vasile Lungu măsar, Traian Turturean lăcătar, Nicolae Mureșan faur, Nicolae Pastean faur Mihailă Figar faur, Alexandru Iacobel rotar, Ioan Vermeșan văpsitor de odăi, Ștefan Bunea curelar Ilie Telcean cojocar, George Negrea cojocar, Ioan Avram croitor, Dumitru Cepănar croitor,

Vasile Calian păpucar, Ioan Pop păpucar, Ioan Horhondar, Ioan Moldovan, Ioan Petringel, Pavel Moroșan, Pavel Butuc, Pavel Botcar, Ștefan Beudean, toți întreprinzători de zădărie, Ioan Zegrean pardositor.

Lista candidaților români.

Publicăm aci lista oficioasă, definitivă și completă a candidaților partidului național român pentru noua Cameră.

I. Comitatul Sătmar.

1. Șomeuta-Mare: G. Pop de Băsești.

II. Comitatul Albei-inferioare.

1. Vințul de jos: Dr. Iuliu Maniu.
2. Ighiu: Dr. Alex. Vaida Voevod.
3. Ocna Sibiului: Dr. Aurel Cosma.
4. Aiud: Dr. Iuliu Maniu.
5. Uioara: Dr. Iuliu Morariu.

III. Comitatul Aradului.

1. Maria Radna: Dr. Vas. Goldiș.
2. Șiria: Dr. Șt. C. Pop.
3. Chișinău: Sever Bocu.
4. Iosășel: Dr. George Popa.

IV. Comitatul Bihorului.

1. Aleșd: Emil Cormoș Alexandrescu.
2. Beiuș: Dr. Vasile Lucaciu.
3. Marghita: Dr. Ludovic Csato.
4. Ugra: Nicolae Ivașcu, țaran.

V. Comitatul Caraș-Severin.

1. Bocșa montană: Dr. Valer Braniste.
2. Caransebeș: Dr. Ioan Sârbu.
3. Sasca: Dr. Aurel Novac.
4. Zorlenț: Dr. George Popovici.

VI. Comitatul Făgărașului.

1. Arpașul inferior: Dr. Alexandru Vaida Voevod.
2. Făgăraș: Dr. Nicolae Șerban.

VII. Comitatul Sătmarului.

1. Cărășeu: Const. Lucaciu.

VIII. Comitatul Hunedoarei.

1. Orăștie: Dr. Aurel Vlad.
2. Baia de Criș: Vasile Demian.
3. Dobra: Nicolae Ivan.

IX. Comitatul Sălajului.

1. Cehul Silvaniei: dr. I. Erdély.
2. Șimleul Silvaniei: Dr. V. Deleu.

X. Comitatul Solnoc-Dobâca.

1. Ileanda: Dr. Teodor Mihali.
2. Lăpușul unguresc: Dr. Iuliu Pordea.

XI. Comitatul Turda-Arieș.

1. Trăscău: Dr. Zosim Chirtop.
2. Vințul-sup: Dr. Valer Moldovan.

XII. Comitatul Timișului.

1. Rittberg: Dr. Aurel Vlad.
2. Moravița: Dr. Caius Brediceanu.

XIII. Comitatul Torontalului.

1. Uzdin: Dr. Mihail Polit.
2. Zichyfalva: Terențiu Opreanu.
3. Bega St. George: Vichentie Petrovici.

MAI NOU.

Monitorul oficial publică promoția graduală a Reverendissimilor Dni canonici: Dr. Victor Szmigelski a fost înaintat la rangul de canonic custode, Dr. Isidor Marcu, la rangul de canonic școlar, Ștefan Pop, la rangul de canonic cancelar.

La închierea foaiei noastre aflăm, că Maiestatea Sa a confirmat alegerea P. O. S. *Miron E. Cristea*, în scaunul de episcop al Caransebeșului.

Noutăți.

Întru mărirea lui Dumnezeu. Pentru providerea bisericii gr.-cat. din Corpade cu ornate, cu cărți rituale și cu obiecte sacre au jertfit în decurs de un an. Ioan Runcu și soția sa Ana Capătă 100 cor. cumpărând un rând de odăjdii. Tot odăjdii a donat Quadrat Bucur cu soția în preț de 60 cor. Văd. Ana Cartes a dăruit un stihar cumpărat cu 8 cor. Asemenea Petru Bucur cu soția Anica Bereschi un stihar și un brâu în preț de 20 cor. Credinciosul Bereschi Petru și soția au comandat 1 ex. Evanghelie ediție de lux à 44 cor. Alții au făcut donațiuni mai mici cumpărând sfeșnice, măsurite etc. Isvorul a tot darul deplin răsplătească din comorile cele nesecate înmiit jertfa marimonoasă trecătoare cu daruri neperitoare. Corpade, 7 Aprilie 1910. *Vasile Cerghizan*, adm. par. gr.-cat.

Din Arhidieceză. Joi în 7 Aprilie sărbătoarea Bunevestiri Esc. Sa Mitropolitul a conferit s. orduri ale subdiaconatului și diaconatului, iar Duminecă în 10 s. ord. ai preoției clericilor abs.: *Traian German* prof. gimnazial. *Ioan Băcilă*, dispus de adm. parohial în Șilea-magiară (distr. Dsânmărtinului), *Gavrilă Mircea* dispus de adm. parohial în Poceaga de jos (distr. Indoiului) și *Inocențiu Borza* dispus de adm. parohial în Valhid (distr. Ibașfalăului). Tot Joi Esc. Sa a conferit lectoratul clericilor din cursul III.

Mulțămintă. Primum următoarele sire: Sub impresia înălțătoare de suflete, ce a cuprins întreg neamul românesc, la vestea măreței donațiuni a nemuritorului nostru bărbat *Vasile de Stroescu*, — îndrănesc și eu a aduce o specială mulțămintă acelui generos și nobil Domn ce și-a înscris numele cu slove de aur în cartea nemuririi neamului nostru — și care prin o faptă așa mărețată a împrăștiat întunerecul ce ne apăsă și ne-a arătat drumul pe care avem a merge spre a ajunge la viitorul frumos și dorit. În 20 Februarie a. c. am primit prin On. redacție a „Tribunei“ din Arad suma de 100 cor., ca dar în folosul bisericii noastre trimiși de Dl *Stroescu* din Davos-Platz. Mult m-am gândit cine să fie Dl V. Stroescu? și de unde să cunoască lipsa noastră? Să vede însă, că marele nostru donator a citit în vre-un ziar apelul publicat în cărticica mea „dela noi din sat“ și cu sufletul lui mare ne-a întins o mână de ajutor. Azi când știm cine este, când numele său să rostește cu o admirație de întregul nostru neam, — îndrănesc ai aduce o ferbinte mulțămintă în numele întregului meu popor credincios, și a-l încredința, că ne vom rugă lui Dumnezeu pentru fericirea și îndelungata sa viață — ce azi ne este tuturor așa de scumpă. Solovăstru la 6 Aprilie 1910. preotul: *V. B. Munteșescu*.

Eserciții spiritual. În zilele de Joi și Vineri tinerimea gimnazială și elevii institutului nostru pedagogic au ascultat esortatiunile ținute de Cl. D. *Dr. Ioan Sâmpălean*, prof. sem. Esortatiunile au lăsat cea mai bună impresie, ținute cu recunoscutul talent oratoric al numitului profesor. Sâmbătă s'au cuminecat toți elevii împărțiți la mănăstire, biserica parohială și capelele din seminar, internatul de băeți și cea din Curtea metropolitană. Credem că modalitatea aceasta este neasămănat mai rodnică, decât obiceiul anterior, de a se spovedi și împărtași tinerimea reslățiți, clasă de clasă, ori cel mult 2 clase împreună. Sperăm ea și pe viitor se vor menține esercițiile spirituale, după modalitatea aceasta.

Din Cercul electoral Vințul de jos. aflăm că în 22 e. mai mulți alegători ai cercului vor veni în Blaj să roage pe Dl *Dr. Iuliu Maniu* să primească din nou candidatura de deputat la acest cerc. Vestea aceasta a făcut o impresie foarte bună, și e frumos că se dă atențiunea și în felul acesta celui mai valoros bărbat politic al nostru.

Nou avocat. Am onoare a aduce la cunoștință, că mi-am deschis cancelarie avocațială în Hususău. Cu stimă. *Dr. Ioan Bian*, avocat.

Bancă românească în Gherla. Din o corespondență mai lungă, ce s'a trimis de altcum tuturor foilor române, estragem câteva șire: În 31 Martie s. n. s'a ținut adunarea generală de constituire a băncii „Concordia“ din Gherla. — A presidat presidentul fondatorilor Magn. Dn *Ion Georgiu* canonic, preposit capitular. Acționarii s'au prezentat în număr imosant. S'a constatat apoi, că preste capitalul social statorit în 200.000 coroane cu 38.000 cor. s'a subscris mai multe acții, așa că a fost necesită adunarea a reduce acțiile mai multora, — voind a nu ridica capitalul social, și că din capitalul social astfel redus, s'a plătit până la adunarea generală preste 50%. S'a ales direcțiunea și comitetul de revizie tot din bărbați frunțași din dieceza Gherlei. — Presidentul direcțiunii e Magnif. Dn *Ioan Georgiu* preposit, — substitutul lui Magnif. Dn *Ioan Ivașco* canonic. Membrii în direcțiune sunt: *Dr. Octavian Domide*, *George Pop de Băscăți*, *Dr. Alexandru Ghetie*, *Vasile Pordea*, *Dr. Ioan Ciocan*, *Petru Chereses* și *Dr. Vasile Ramonezai*. De presidentul comitetului de revizie s'a ales *Grigorie Papp* protopopul Unimătului (Sălagiu), iar între membrii comitetului ocupă loc *Dr. Ioan Ghetie* director al Gimnasiului din Năsăud și avocatul *Dr. Gavril Tripon* din Bistrița. Biroul băncii s'a format astfel: director esec. *Teodor Morar*, — jurisconsult *Dr. Iuliu Pordea* adv. în Cluj, cassar: *Matei Pop*, — contabil: *Iosif Albon*. — E de observat, că jumătate a capitalului social al „Concordiei“ este subscris de fondul de penzie a preoților gr. cat. din dieceza Gherlei — că trei membrii ai capitului diecesei de acolo sunt membrii ai direcțiunii, — așa că „Concordia“ nu numai, că s'a înființat cu sprijinul binefăcător al fondurilor diecezane, dară legătura aceasta strânsă între acești doi factori și patronajul binevoitor al diecezei — este asigurat „Concordiei“ pentru totdeauna și în viitor *Coresp.*

Convocare. Adunarea ordinară de primăvară, a despărțământului Sibiu aparținător „Reuniunii învățătorilor români gr.-cat. din arhidieceza gr.-cat de Alba-Iulia și Făgăraș“, se va ține la 8 oare a. m. în localul școlii gr.-cat. din Slimnic la 8 Maiu st. n. 1910.

Produțiune teatrală. Tinerimea română gr.-cat. din Ghirișul-de-Arieș invită la *Produțiunea teatrală urmată de joc* ce o vor aranjă Luni în 2 Maiu st. n. 1910 a doua zi de Sfintele Paști, în sala școlii gr. cat. din Ghirișul-de-Arieș. Venitul curat e destinat în favorul edificării bisericii gr.-cat. din loc.

„Phönix de Buziaș“, este singura apă minerală naturală scutită de bacterii, și de aceea nu numai în patrie ci de toți medicii lumii culte este recomandată, ca cea mai eminentă, apă naturală spre avantajul recreațiunii. „Phönix Buziaș“ este cea mai răspândită dintre apele minerale indigene și cu cel mai mare avantaj cunoscută în lumea întreagă.

Necrolog. † *Ioan Ghișoiu*, preot gr.-cat. în Oriat după scurte și grele suferințe, în al 58-lea an al etății și al 28-lea an al căsătoriei, împărtașit cu sf. sacrameente ale muribunzilor, și-a dat nobilul său suflet în mâinile Creatorului, Joi în 7 Aprilie st. n. 1910 la oarele 1 din noapte, Condolențele noastre îndureratei familii.

— † *Văd. Maria de Bohatielu născ. Otdermath* în 8 crt. împărtașită cu sf. taine în etate de 65 ani după grele suferințe a repausat în Domnul.

Odihnească în pace!

Nr. 29. 1910.

(25) 2—3

Concurs.

Întreprinzătorii doritori de a executa lucrările necesare la edificarea școlii gr.-cat. din Sântu (Szentandrás) (p. u. Szász-Reghin) prin aceasta să recearcă să-și înainteze ofertele în scris însoțite de cauțiunea de 300 cor. adecă treisute cor. la curatoratul parohiei gr.-cat., din Sântu cel mult până la 1 Mai 1910 la 12 oare a. m.

Operatele despre acestea lucrări și anume: formularul de contract, condițiunile de edificare, preliminarul de spese și planul, aprobate de Preaveneratul Couzistor Metropolitan la 24 Martie 1910 sub Nrul 1982 se pot studia zilnic la oficiul parohial gr.-cat. între oarele 8—12 a. m. și 2—6 p. Licitatiia publică minueudă se va ține la 2 Maiu a. c. la 2 oare p. m. în școala locală.

Sântu, la 3 Aprilie 1910.

Octavian Popu,
adm. paroh.

Bunuș Ionuț,
cur. prim.

Muschong. Băile Buziaș

Phönix apă minerală de Buziaș

SCUTITĂ DE BACTERII

apă minerală naturală

RECREAZĂ-VINDECĂ. RECREAZĂ-VINDECĂ.

S'a dovedit de cea mai cu efect contra morburilor de rărunchiu, de beșică, contra catarului cronic de rărunchiu, contra formării nisipului și a petri în beșica de apă.

Recomandată de medici.

Depositul principal e la Gelb I. Blaj.

(36) 12—2

Am onoare a aduce la cunoștință, că din incidentul sărbătorilor apropiate următorii artiști îi voi vinde cu prețuri foarte scăzute și anume: cămeși bărbătești, gulere, manchete, veșminte bărbătești și pentru copii, pantaloni, ghețe pentru bărbați, dame și copii, pălării, umbrele și cravate. Cu deosebită stimă: **WILHELM NAFTALI.** (26) 1—2

Partea literară.

Icoane din luptele Bisericii.

de I. Roşiu.

(Continuare).

31

2. Să se restaureze frumos tipografia (unică!) din Alba-Iulia și să se tipărească în ea cu tiraj îndestulitor cărți românești.

3. „Păstorii“ români, cari nu făcuseră până acuma alta, decât „bolborosiau“ sârbește în biserică, să caute a propovădui învățăturile românește, la dimpotrivă să fie depuși.

4. Episcopul român (calvinizat) întru toate afacerile sale, precum și în deslegarea oricăror pricini mai grele, și în toate hotărârile sale să fie supus superintendentului așa, că și decisele sinoadelor să le prezenteze acestuia în persoană, întovărășit de câțiva de ai săi, spre a putea și astfel revizuite și întărite.

La acestea mai putem adăuga decretul lui Apaffy din 4 Iunie 1674, în care chiar obligă pe vlădicul ortodox (calvin) Gáspár Tiszabétsi să inspecționeze toate bisericile românești din „imperiu“ lui și să corectiv conștientios greșelile aceloră, ocărnuindu-i după bună chibzuiala sa; să caute apoi, că unde ar fi acuma și ce-i cu tipografia românească înființată de Rakóczy (Cipar: Arhiv, pag. 575).

În 1673 ținut Sava un săbor în Alba-Iulia, dar nu ni-au rămas date pozitive despre el (Dr. Bunea: Vechile Episcopii, p. 127).

În 1675 ținut tot aci un al doilea săbor din frânturile căruia — ce ni-au mai rămas, — se reoglindează (Iorga: Sate și preoți pag. 71) perfect unele din ordinațiile de mai sus.

Ca specimene amintim din săborul acesta niște hotărâri de reformă, ca: De „bonoșaguri“ (curat expresia calvinească a ungușilor), „ce nu este scris la tipic, să nu ție“; „Botezul să se facă cu apă și cu foc, așa cum este tocmeala (! — pricepeți mă rog?); „care om este căsătorit și nu va merge la biserică, nici cu cina Domnului (!) popii să-i dogonească...“; „pruncii să nu toace pe paresemi“ (ar fi antic Calvinesc!); „să nu dea cu lopata preste groapă“; „să nu tipe muierile pe uliți“; „să nu se bată cu lopata la Paști“ șcl. (Cipar: Acta et fragm. p. 147^a u.).

Apaffy a și căutat să fie recunoscător lui Sava, căci în 30 Dec. 1675, mai apoi în 24 Oct. 1679 dă ordin, ca fiecare preot să plătească lui Sava taxa de câte 1 fl., care taxă însă „mitropolitul“ pe lângă tot zelul său, n-a putut-o scoate dela toți, deoarece cei mai mulți nu voiau să audă de censul acesta (Dr. Bunea: Vechile Episcopii... 128).

Dar de-o parte firea vecinic agitată alui George Brancoviciu cu politica lui primejdioasă, iar de alta: ambiția și laxismul, cari l-au înjugat pe Sava și la carul calvinismului și la alte grele păcate — au adus nu preste mult și perirea mitropolitului.

În special cauzele căderii lui Sava au fost: nelegiuirile lui, și mai vârtos: intrigile frate-său George țesute într'un complot, ce machină în potriua lui Apaffy.

Când prinse de veste principele mai cu seamă despre pricina din urmă — s'a întunecat țaria și pentru Sava.

Prin diploma de 28 Dec. 1680 Sava fu depus (curios; de cătră sinodul protopopilor și preoților românești) pe baza acuzei, ce i-se aduse, că adevă: în loc să fie premers cu bună pildă și sîntenie celorlalți păstori din oficiul său de vlădică — s'a aflat, că a dus o viață plină de păcate, trăind în cele mai mari nelegiuiri și necurății (V. T. Cipariu: Arhiv... p. 632 u.).

Sava Brancovici n'a pățimit chinurile pomenite pentru credință, de oarece însăși legea opriă atât pe principe, cât și pe magistrați de a întrebuița violență față de oricare persoană pentru religioane.

Ne spune însă tot legea altceva. anume: că „persoanele curvare, de-s căsătorite, să fie pedepsite cu moarte, iar de nu-s căsătorite, să nu se pedepsească cu amendă, ci la bătaie cu toiage“ (Aprobate III. titl. 47, art. 21 din 1619, vezi Dr. Bunea, Ierarhia, pag. 246).

Așa a pățit-o deci și Sava Brancovici, despre ale cărui mizerii știau și cronicarii contemporani (Dr. Bunea: Mitrop. Sava Brancovici p. 45 u.).

Pe lângă toate aste însă nu vom să ignorăm, că Sava ar fi avut în vre-o privință (afară de ortodoxism și naționalismul român strict înțeles) și vre-un merit între Românii ardeleni.

E fapt anume, că dânsul a obținut în repetite rânduri dela Apaffy și Baresai decrete în favorul clerului românesc; a restaurat episcopia Bălgradului din banii adunați prin Rusia, pentru cari încă se susține, că ar fi fost acuzat pe nedrept din lăcomia unora (Vezi Cipar: Acta et fragm. p. 270). Ba, în cele din urmă, a fost fără îndoială și o rară capacitate pe vremea sa: dovadă multe lui legături diplomatice și trecerea ce o avea la curțile principiale (Rakóczy), cari nu odată așteptau bună izbândă dela priceperea și istețimea dânsului.

El n-a murit, precum susține Cserei și cei mulți în urma lui, de bătăile suferite la 1680 în temniță, căci a mai trăit vre-o 5 ani și după aceea (Dr. Bunea: Vechile Episcopii, p. 130).

Încă la 7 Iunie 1683 îl mai vedem ridicat — eliberat deja — la rangul de baron dimpreună cu frate-său, care făcuse împăratului Leopold bune servicii, mântuindu-l de primejdia otomană prin răscolirea popoarelor asuprite de Turci.

Amintirea, ce ne-ar putea legă de acești doi bărbați străini ajunși în istoria bisericii noastre e cel mult aceea, că ei „au pregătit calea la acel potop de Sârbi, cari așezându-se în Ungaria au înjugat la carul intereselor pe Românii de acolo mai bine de un veac și jumătate, și aproape întreg veacul al 18-lea au turburat liniștea Românilor (uniți! și neuniți!) din Transilvania, făcându-i să se bată ca orbi între sine“ (Dr. Bunea, V. E. p. 132).

În pomenita diplomă alui Apaffy dela 1680 se conține totodată și denumirea lui Iosif Budai de Piskintz, căruia i-se impuseră deodată atât cele 15 condițiuni din diploma

susnumită alui Rakóczy din 10 Oct. 1643 — cât și cele patru din confirmaționalele lui M. Apaffy din 20 Făurar 1669 (Cipar: Arhiv, pag. 633)

El fu hirosesit — deși numai la multe stăruințe — de cătră stăpânul său: Mitropolitul Ungro-Vlachiei Teodosie în 23 Aug. 1680, după ce făcî profesia credinței ortodoxe: că va fi credincios „legii“ sale grecești și se va păzi de „născare lucruri“ potrivnice dreptei credințe (Iorga: Sate și preoți, p. 81). — Cât că el sârmanul, eră deja legat cu cele 19 condițiuni aspre ale principelui calvino-unguresc.

Păstoriarea lui fu scurtă de tot, căci muri în 1682.

Nici n'a făcut multă zaveră.

Urmașul lui a fost Iosaf, un prelat grecesc: fostul „mitropolit“ al Lacedemoniei, — pe care Șerban Cantacuzino îl recomandase lui Apaffy.

A fost un parvenit, care oferise protopopilor și bani, numai să-l aleagă.

A făcut rea impresiune pretutindenea, căci nu știa, decât grecește și afara de aceea și în organul vorbirii avea cusur supărăcios. (Dr. Bunea: Bunea: V. E. p. 134).

Alegerea lui „canonică“ însă totuș reuși, căci Mitropolitul Dosofteiu dimpreună cu alți doi episcopi greci îl aleseră și sfințiră pe dânsul.

În Ardeal însă a dat de un puternic resens, acest Grec, care „nu știuse nici măcar să iscălească (!) cu slove românești actul consecrării sale“ (Iorga: Sate și preoți... p. 82).

A fost Grec fanatic și supus neclintit al patriarhului din Constantinopol. — Pe reformați îi priviă ca pe niște păgâni, și declarase, că: „să ferească Dumnezeu, el nu va tipări, la venirea tiparelor, cărți bisericesti „reformate în românește, ci va tălmăci și va da la lumină cărți de credința dreaptă“ (Iorga o. c. p. 83).

Deoarece apoi atât Românilor, cât și reformaților Unguri le eră antipatic, se întruni cu deosebire la stăruința indignatului superintendent maghiar M. Föfeus — un sinod în 12 Iulie 1682, în care vre-o 16 mărturii îl acuseră, că nu știe românește, că ține numai cărți grecești, — și cântă numai grecește, — ba chiar, că: părăsește biserică, când aude pe vre-un preot predicând românește, — că e ales prin simonie, — că a condamnat procedura observată întru osândirea lui Sava. — că ar fi conspirat și dânsul în contra lui Apaffy, — că ar fi zis, că Ungurii, Românii și papistașii nu sunt creștini, — că n'a fost ales de cătră cler, — că nu a primit condițiunile obișnuite la întărirea episcopilor români ardeleni șcl. (Vezi și Dr. Bunea o. c. p. 138).

Astfel fu silit să-și părăsească scaunul în 14 Sept. acelaș an.

Biserica româno-calvină deveni astfel văduvită până la cea mai aproape complinire a vlădiciei în 1685.

Scurta păstoria a lui Sava II Vestemeanul din 1684 — are un caracter numai transitoric, deci nu ne mai apropiem la ea.

Din cei trei candidați: Varlaam, Partenie dela Cotroceni și Paisie dela sf. Troiță,

cari, — probabil după moartea lui Sava — au fost prezentați vlădicului Teodosie: acesta a ales pe Varlaam (Cipar: Acta et fragm. 239.), care în 23 Dec. 1685 și plecă din Brașov cu 6 cai la curtea lui Șerban Vodă, spre a fi hirotonit (Socotelile Brașovului p. 120 la Bunea o. c. p. 140).

El a fost întărit de cătră principele ardelean prin diploma dto 10 Apr. 1686, impunându-se și lui, ca și înaintașilor săi, cele 19 condițiuni.

Din enciclica lui datată în 27 Iunie 1688 ni s'au păstrat și niște dispoziții administrative, așa: la cei ce nu plătesc competența preotească... „Intr-acel sat să nu ție nice unul popă lege“... sau: la care preot „se va afla, că s'au înstrăinat moșiile bisericii, sau obiceiul, plata popilor unul ca acela va fi fără popie și se va globi cu gloaba de 66 florinți cum au rânduit „țara“ (!) cu cinstitul pișpecul Horti Istioan (superintend. calv.!).

„Și părintelui Vlădica Varlaam în Saborul-mare, în Bălgrad aceasta simbrie să-i deie popilor românești tot omul o clae de grâu și una de ovăs și o zi de coasă și alta de secere până în sară și ziua de Sâmpetru un caș... de botez 12 potopi, de cununie 12 bani... să grijască de casa popilor, pe popă să-l biciluiască cumuși biciluiască toate li[m]bile popii săi...“ șel.

Aceste fură aflate pe tabla dinlăuntru a unui Mfneiu slovenesc manuscris în Alba-Iulia (Cipar: Acta et fragm. p. 164 u.)

Sub acest vlădică s'a pus în praxă în biserica românească instituțiunea calvinească a juraților la scaunul protopopesc, care instituțiune de altfel o vedem deja operând și la depunerea lui Sava Brancovici (V. Dr. Alex. Grama: Instituțiunile calvinești... p. 133).

Sub Varlaam s'au tipărit, prin meșteri anume aduși din străinătate, și cărți bisericești cu sârguință.

Așa: se tipăriră și răspândiră: „Ciaslovețul“ din 1687 (Iorga Sate și preoți... p. 86; Dr. Bunea îl pune pe 1685 din pricina că s'a început a tipări în anul când Varlaam fu ales (1684), Vezi Dr. Bunea V. E. p. 141.); „Rânduiala diaconstvelor și cu a văzghașenilor din 1687; iar în 1687 Molitvelnicul și Poveste la 40 de mucenici.“ (Bianu-Hodoș: Bibliografia românească... p. 291. u.)

Varlaam fu cel din urmă vlădică român, care a mai trudit o vieță întreagă sub presiunea calvinilor.

Urmașul său: Teofil, ce-i drept, e încă întărit la 1602 pe lângă condițiunile obicinuite — spre noroc însă: nu peste mult un mare eveniment l'a scăpat și pe dânsul și pe Românii Ardeleni de cătușele aste calvine.

Sub dânsul mai aflăm, că d. p. actul denumirii de protopop al preotului Ion, păstrat în arhivul bisericii din Hunedoara, afară de textul românesc al lui Teofil — în dos mai poartă un text unguresc de formală întărire din partea lui „Vespremi Istvan Erdelyi Reformatus magyar és olah Püspök m. pr.“ în care, între altele, poruncește preoților, că: „să-l asculte pe Popa Iuvon întru toate, căci dacă cineva nu-l ascultă nu va scăpa de censură...“ (T. Cipar Acta et fragm... p. 255).

Așa se scriu aste încă la 1697.

La capătul veacului al XVII-lea însă un nou vânt de vieță făcător pătrunse pe

plaiurile Ardealului, sub sceptrul casei austriace a Habsburgilor, — cari germâni fiind și catolici totodată: nu s'au indestulit cu simpla cucerire a Ardealului dela Unguri, ci s'au năsnit din răspuțeri să nimicească întreaga influință calvino-maghiară, sub care gemuse această țară românească aproape două veacuri întregi.

Habsburgii aveau sigur, planuri mari, umane și frumoase pentru Românii Ardeleni când au dat să-i scoată pe aceștia din ghiarele erezice: deschizându-le — lor celor cu obârșia altcum romană — și într'ale religiunei: porțile străbunei Rome. — Și poate nu chiar vina Habsburgilor a fost, dacă planul lor cu Românii nu s'a împlinit; — au fost și sunt și ei oameni firești, cu și noi cești-ulați; n'au putut prevedea nesfârșitele intrigi păgânești, cari în tot decursul veacului al XVIII-lea au spart din nou șirul Românilor uniți deși odată între sine sub egida limbii și „legii romane“. — învrăjmășindu-i și stâlnjenindu-i astfel întru nivelarea spornică a culturei lor, la care a țintit — negreșit — unirea religioasă cu Roma: în vederea unor dispoziții mai înalte ale casei domnitoare.

Căzând deci premisa întemeiată pe unitatea Românilor în ale credinții romane: a căzut și concluziunea, ce aveam să o tragem.

Dacă băguse Habsburgii în seamă, că n'au de a face, decât cu o multime neorganizată și naiv-îndărătnică, în care falsele lozince de „lege strămoșească“ — au fost, spre nenorocire, mai bine ascultate și apreciate decât viitorul unui popor de mare chemare: și-a pus planul în cui unde a și rămas până azi — și va rămâne sigur și pe mai departe tot acolo până nu i-se va propune iarăși premisa de mai sus, spre a putea trage — la o bună eventualitate — concluziunile de lipsă.

Și nostim, că încă și azi se mai află miopi, cari, — preamărind „neunirea“ între Românii ardeleni mai așteaptă rezolvarea unui bun viitor dela Habsburgi. — Când n'ar trebui, decât să-și deschidă ochisorii adormiți și să observe întreitele palme, ce ce li-se aplică azi chiar de acolo, de unde — între împrejurările de azi — zădarnic cerșesc milă.

(Va urma).

Bibliografie.

A apărut:

1. **Teologia dogmatică fundamentală** de Dr. V. Suciu prof.

vol. I. **Apologetica creștină** fco. 5•3•00
vol. II. **Tradițiunea și Bis.** fco. 5•30

2. **Teologia dogmatică Specială.**

vol. I. **Dumnezeu Unul, sf. Treime, Dumnezeu Creatorul, Intruparea Domnului și Grația.** fco. 7•30 cor
vol. II. **Sacramentele și Eshatologia.** fco. 7•30 cor.

3. **Hipnotism și Spiritism** 1•50

Preaveneratul Conzistor Arhiepiscopesc e permis să se poată procura aceste cărți din cassele bisericești pentru biblioteci. — Să află de vânzare la Librăria sem. teol. Blaj—Balázsfalva.

Principiile fundamentale sau **generale ale religunii creștine**, pentru școalele medii și institutele pedagogice de Dr. Vasile Suciu, profesor de sf. teologie și de religiune. Prețul: 1 cor. 20 fil. Se află de vânzare la Librăria Seminarului Teologic gr-cat. din Balázsfalva—Flaj.

Proprietar-editor: Aurel C. Domșa.

Redactor responz.: Augustin Gruția

Otă să ți-să prăpădească

copilul cel mic?

Dă-i oleiul de pește Emulzia SCOTT și cu bucurie vei vedea, că starea lui îndată să întoarcă spre bine, dă spre dezvoltare și devine vesel.

(50) 19-28

Emulzia SCOTT

a întors adeseori părinților pe copiii lor iubiți, dela poarta morții!

Emulziunei-SCOTT

La cumpărarea Emulziei, luați sama să aibă marca de scutire alui Scott: Pescarul

e cea mai distinsă, atât ca curățenie cât și ca mistuire și efect repede!

Emulzia SCOTT e cea mai distinsă!
Prețul unei sticle originale 2 cor. 50 fil.

== Să capătă în toate apotecele. ==

se adresează, cine dorește a-și procura varietăți autentice de:

Pomi roditori

arbori pentru alee, plante de ornament, conifere, plante de împrejmuț, fructe cu boabe, pueți, etc.

Vițe altoite

(calitate superioară)
viță euro peană și americană cu și fără rădăcini. (Catalog instructiv la cerere gratuit).

FISCHER & Co

Pomi Viticultura

Prima pepinerie de viță de vie pe
Târnava.

Proprietar: **Frideric Caspari**

Medgyes Nr. 47 (Nagy-Küküllő megye).

De ani recunoscută ca prima și cea mai deamnă de încredere și mai bogată în specialități de viță de vie, liferează:

Altoi de viță

americană cu și fără rădăcini în diferite specialități, **se garantează verita bilitatea speciei.**

Binevoii a cere Prețurent ilustrat!

În prețurent se află **epistole de recunoștință** din toate părțile Țării; de aceea fiecare proprietar de vie, înainte de de a-și face comanda, poate să se asigure dela cunoscuți, verbal sau în scris, despre **vrednicia de încredere necondiționată a sus amintitei pepinerii.**

(57) 18-20

Fî atent!

Fără de nici o cercetare chimică se poate convinge ori cine despre eminenta calitate a tuburilor de

cigarete **START** antinicotin

dacă arde un tub gol START și seamănă cenușa acestuia cu a ori cărui alt tub, fie acela chiar din hârtia cea mai scumpă.

După scurtă folosință, se poate convinge fiecare, că influențează excelent asupra sănătății, și nu uscă gâttelejul.

Hârtia de cigarette START, cea mai fină Verge egipt. se află în toate tutungeriile de seamă.

Deposit principal:

Tutungeria de specialități Blaj.

(16) 6 10

Se primesc:

doi învățacei unul pentru tâmplărie altul pentru zădărie.

A se adresa la:

Emil Oltean

măestru zidar.

(28) 3-3

A apărut: **Elemi Népiskola Értésítő Könyvecske** — Indice pentru școlile populare primare. Costă leg 30 fil. + 10 fil. porto
Se află de vânzare la Librăria seminarului teologic greco-catolic din Blaj—Balázsfalva.

Licitațiune minuendă.

Curatorul bisericesc gr.-cat. din Săsciori com. Făgăraș va ține licitațiunea minuendă pentru edificarea unui nou edificiu școlar în 24 Aprilie 1910 la 10 oare a. m. în școala gr.-cat. din loc.

Prețul statorit e: 9000 cor. scris nouă mii cor. Reflectanții au să depună o cauțiune de 700 cor. scris șapte sute coroane.

Planul, preliminarul, condițiunile și formularul de contract să pot vedea la oficiul parohial gr.-cat. zilnic între oarele 10—12 a. m. și 2—4 p. m.

Ca material poporul prestează lemnele cărămida și piatra ce să va putea întrebuința din școala cea veche.

Să observă, că a) reflectanții trebuie să aibă calificațiunea recerută b) curatoratul își rezervă dreptul a încredința întreprinderea aceluia cari îi mai convine.

Săsciori în 15 Martie 1910.

Maxim Motoc,

paroh gr.-cat.

Iosif Tietiu,

curator primar.

(24) 2-2

Singurul institut de asigurare ardelean

„Transsylvania“

==== SIBIU ====

Strada Cisnădiei 5.

Strada Cisnădiei 5.

recomandă

☞ **Asigurări împotriva focului** ☞

pentru edificii, recolte, mărfuri, mașini, mobile etc. în condiții avantajoase și cu premii ieftine.

☛ **Asigurări pe viață** ☛

(pentru preoți și învățatori confesionali romani gr.-cat. avantajii deosebite) pe cazul morții cu termen fix; asig. de zestre și asig. populare pe spese de înmormântare. Mai departe contra accidentelor, infracției (furt prin spargere) asig. p. pagube la apaducte.

Sumele plătite pentru pagube de foc până la finea anului 1909	K.	4,831,168-13
Capitale asigurate pe viață acuitate	„	4,571,035-51
Starea asigurărilor cu sfârșitul anului 1909	foc „	112,045-412 =
Fonduri de întemeiere și de rezervă	viață „	10,847,132-
	„	2,309,387-

☛ **Prospecte și informații se dau gratuit în birourile Direcțiunii și la toți agenții.**

Persoane versate în achiziții cu cercuri bune de cunoștință se primesc în condiții favorabile în **serviciul institutului.**

(2) 15-52

La expozițiunea milenară din Budapesta dela 1896 premiat cu medalia cea mare.

Turnători de clopote și fabrica de scaune de fer pentru clopote a lui

ANTONIU NOVOTNY

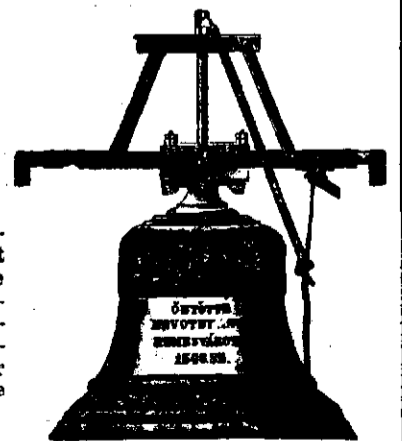
în Timișoara-Fabric

(3) 13-52

→ clopotele gaurite ←

de mine inventate și mai de multe ori premiate, cari sunt provăzute în partea superioară — ca violina — cu găuri după figura S și pentru aceea au un ton mai intensiv, mai limpede, mai plăcut și cu vibrarea mai voluminoasă, decât cele de sistem vechiu, așa că un clopot patent de 327 kg. este egal în tonul unui clopot de 461 kg. făcut după sistemul vechiu. Mai departe se recomandă spre facerea scaunelor de fer bătut, de sine stătătoare. — spre preadjustarea clopotelor vechi cu adjustare de fer bătut — ca și spre turnarea de toace de metal.

Prețcuranturi ilustrate se trimit la cerere gratuit și franco.